

Virkamiesetiikan tila 2024 –raportin julkaisutilaisuus

Valtiovarainministeriö

Valtion henkilöstöstrategian toimeenpano

Avoin demokratia -verkosto

14.3.2025

klo 12–13

Ohjelma

12.00 Tilaisuuden avaus / Timo Moilanen, VM

12.05 Kyselyn tulosten esittely

VTM Aleksi Ilpala, johtava asiantuntija, HAUS

FT Anna Haverinen, tutkija, Havainna Consulting Oy

12.30 Kommenttipuheenvuorot

OTT Pekka Vihervuori, valtion virkamieseettinen neuvottelukunta, pj.

KTT Niina Ratsula, Code of Conduct Company

12.45 Yleisökeskustelu / median kysymykset

13.00 Tilaisuus päättyy

Aleksii Ilpala
Johtava asiantuntija, VTM,
HAUS

Tulosten esittely

Anna Haverinen
Tutkija, FT
Havainna Consulting Oy

Tulosten esittely

Virkamiesetiikan tila 2024 –raportti

- Selvitys virkamiesmiesetiikan tilasta: käsitykset työhön liittyvistä eettisistä arvoista ja periaatteista
- Raportti tarkastelee virkamiesetiikkaa, sen toteutumista ja siihen vaikuttavia tekijöitä laajasti.
- Virkamiesetiikalla ja –moraalilla tarkoitetaan työssä tehtävää eettistä harkintaa eli pohdintaa siitä, miten eri tilanteissa tulisi toimia.
 - Myös valtionhallinnon toimintaperiaatteina ja hyvän hallinnon pelisääntöinä.
- Tärkeä osa valtionhallinnon arvopohjaa ja hallintokulttuuria.
 - Tämä arvopohja ohjaa kaikkea valtionhallinnon toimintaa ja päätöksentekoa.
- Valtionhallinnon arvot ja virkamiesetiikka ovat osa arkea ja niitä sovelletaan päivittäisessä työssä.

Kyselyn aineisto

- Kyselyyn saatiin yhteensä 1129 vastausta (vastausprosentti 11 %)
- Vastauksia saatiin kaikilta hallinnonaloilta ja -tasoilta.
- Kyselytutkimus toteutettiin aikavälillä 22.8.–6.9.2024 Webropol-lomakkeella
- Tutkimuksessa oli 24 sisältökysymystä ja 11 taustakysymystä (yhteensä 122 muuttujaa).
- Lomake sisälsi kysymyspattereiden lisäksi neljä erillistä avokysymystä sekä 12 tarkentavaa kysymystä tai mahdollisuutta kommentoida strukturoituja monivalintakysymyksiä.
- Näihin kysymyksiin saatiin yhteensä 2349 kommenttia, keskimäärin 147 kommenttia per kysymys

Kyselyyn vastanneista

- 61 % naisia ja 31 % miehiä
- 71 %:lla ylempi korkeakoulututkinto, 14 %:lla alempi korkeakoulututkinto ja 8 %:lla tutkijakoulutus
- 19 % työskennellyt valtiolla 5–10 vuotta, 21 % 1–5 vuotta, ja alle vuoden palveluksessa olleita on vain 4 %
- Vastanneiden koulutusalat jakautuivat seuraavasti:
 - yhteiskunta-, valtio- tai hallintotieteet 30 %
 - teknis-luonnont. alat 21 %
 - oikeustiede 16 %
 - kauppatieteet 12 %
 - muu koulutusala 21 %

Valtionhallinnon arvojen merkitys on kasvanut vuodesta 2016 – järjestys muuttunut vain vähän

- Vuoden 2024 kyselyssä (N=1129) tärkeimmiksi arvoiksi arvioitiin:
 - laillisuusperiaate (89 %),
 - luottamus (86 %),
 - puolueettomuus (84 %)
 - riippumattomuus (81 %)
- Erityisesti luottamuksen suhteen on havaittavissa kasvua vuodesta 2016 (tuolloin 76 % piti tärkeänä, nyt 86 %).
- Myös muiden arvojen tärkeyden suhteen on havaittavissa nousua mikä kertonee arvojen merkityksen kasvaneen vuosien saatossa
- Vuonna 2016 aiheesta kysyttiin hiukan eri tavoin, joten vertailtavuus ei ole tilastollisesti täysin suoraviivaista

Epäeettisinä pidettäviä toimintatapoja

- Vuonna 2024 yleisimpiä epäeettisiä toimintatapoja olivat:
 - liian kireä työtahti
 - liian vähäiset voimavarat
 - vaikeasti ymmärrettävä virkakieli
 - voimavarojen tehoton käyttö
- Liian kireää työtahtia näyttää vuoden 2024 kyselyssä olevan jonkin verran enemmän kuin vuonna 2016. Molempien vuosien aineistossa kireä työtahti on mainittu myös avoimissa osioissa.

Eettisesti vaikeiden tilanteiden kohtaaminen

- Eettisesti vaikeita tilanteita mainittiin useita
 - 55 % vastaajista on kohdannut eettisesti hankalia tilanteita, jotka ovat vaatineet omaa harkintaa
 - Erityisesti ylin johto (87 %) ja esimiehet (73 %) kohtaavat omaa harkintaa edellyttäviä eettisesti hankalia tilanteita
- Esimerkkejä eettisesti vaikeista tilanteista:
 - Jääviyskysymykset
 - Ulkopuolisilta tahoilta saadut edut
 - Poliittisen paineen vaikutus virkamiesten työhön
 - Ristiriidat lakien ja vakiintuneiden käytäntöjen välillä

"Jääviyksen suhteen menetellään aina mahdollisimman tiukasti eli jos on vähääkään epäilystä jääviydestä, ihmiset jäävävät itsensä."

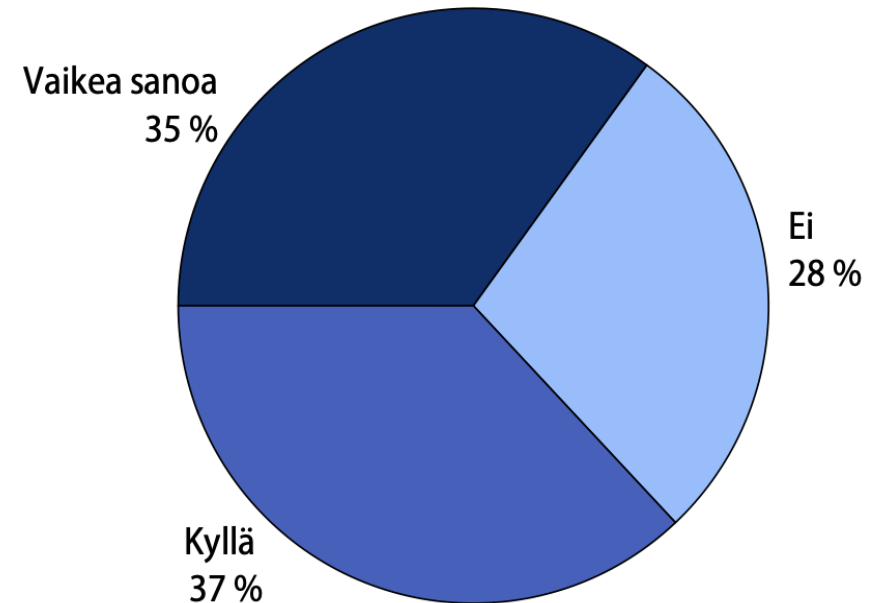
"Olen joutunut käyttämään harkintaa, mutta valinta on ollut aina selvä (olen ehkä niin tunnollinen)."

Eettisesti vaikeista tilanteista keskustellaan säännöllisesti eri kanavissa

- Neuvoa kysytään ensisijaisesti esihenkilöltä
- Neuvonantotilanteita ei kuitenkaan ole kovin usein (1-5 tilannetta vuoden 2023 jälkeen 20,5 % vastaajista)
- Virkamiesten eettisesti vaikeista tilanteista keskustellaan eri foorumeilla. Yleisin tapa on satunnaiset kahvipöytäkeskustelut (64 % vastaajista)
- Muita yleisiä keskustelukanavia ovat:
 - Valtionhallinnon yhteiset henkilöstökoulutukset, kuten eOppiva-kurssit (50 % vastaajista)
 - Viraston omat henkilöstökoulutukset (43 % vastaajista)
 - Erilliset kokoukset, joiden aiheena on arvot ja virkamiesetiikka (41 % vastaajista)
 - Perehdyttäminen, toimeksiantoihin tai projekteihin liittyvät kokoukset ja tilanteet (6 % vastaajista mainitsi nämä)

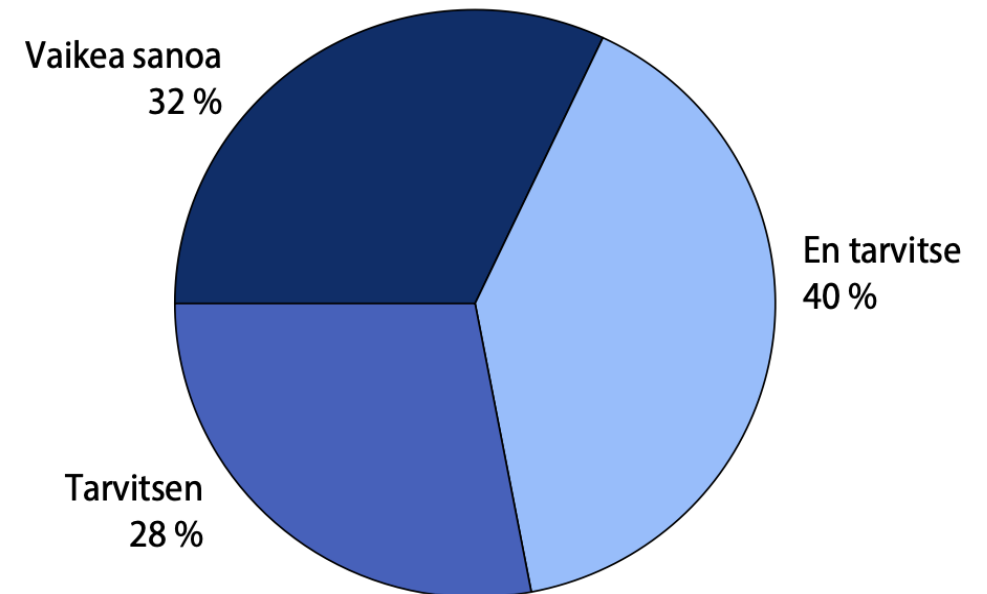
Virkamiesetiikka osana uuden henkilön valintaprosessia, johdon vastaukset (n=163)

- Esihenkilöiltä ja johdolta kysyttiin erikseen heidän kokemustaan siitä, että käsitelläänkö hallinnon arvoja ja virkamiesetiikkaa osana uuden henkilön valintaprosessia.
- Vastaukset jakautuivat hyvin tasaisesti.
- Vastaajista 37 % on sitä mieltä, että hallinnon arvoja ja virkamiesetiikkaa käsitellään valintaprosessissa, mutta 28 % vastasi kieltävästi. Kaikista vastaajista taas 35 % ei osannut sanoa.

Koulutusta pidetään edelleen tärkeänä osana virkamiesetiikan toteutumisessa

- Yli puolet vastaajista (58 %) arvioi, että heidän virastossaan tarvitaan lisäkoulutusta, ja erityisesti ne, jotka olivat kohdanneet eettisesti haastavia tilanteita työssään, kokivat koulutuksen tarpeelliseksi (73 %)
- Omasta koulutustarpeesta kaikki eivät kuitenkaan olleet yhtä mieltä. Vain 28 % koki tarvitsevansa lisäkoulutusta.
- Kyselytutkimus mainittiin myös koulutuksellisenä elementtinä ja lisäävän hyvin tietoisuutta aiheesta.

Koulutuksessa halutaan edelleen keskittyä perusasioihin

- Vastaajat toivat esille, että koulutuksen tulisi keskittyä perusasioihin, kuten hyvän hallinnon periaatteiden kertaamiseen, julkisuus- ja hallintolain käsittelyyn sekä sääntelyssä tapahtuvien muutosten huomioimiseen.
- Erityisesti esille nousivat:
 - esteellisyyskysymykset
 - palveluperiaate
 - sosiaalisen median käyttö
 - lahjojen ja vieraanvaraisuuden hyväksyttävyyden rajat
 - luottamuksellisen tiedon käsittely
 - julkiset hankinnat

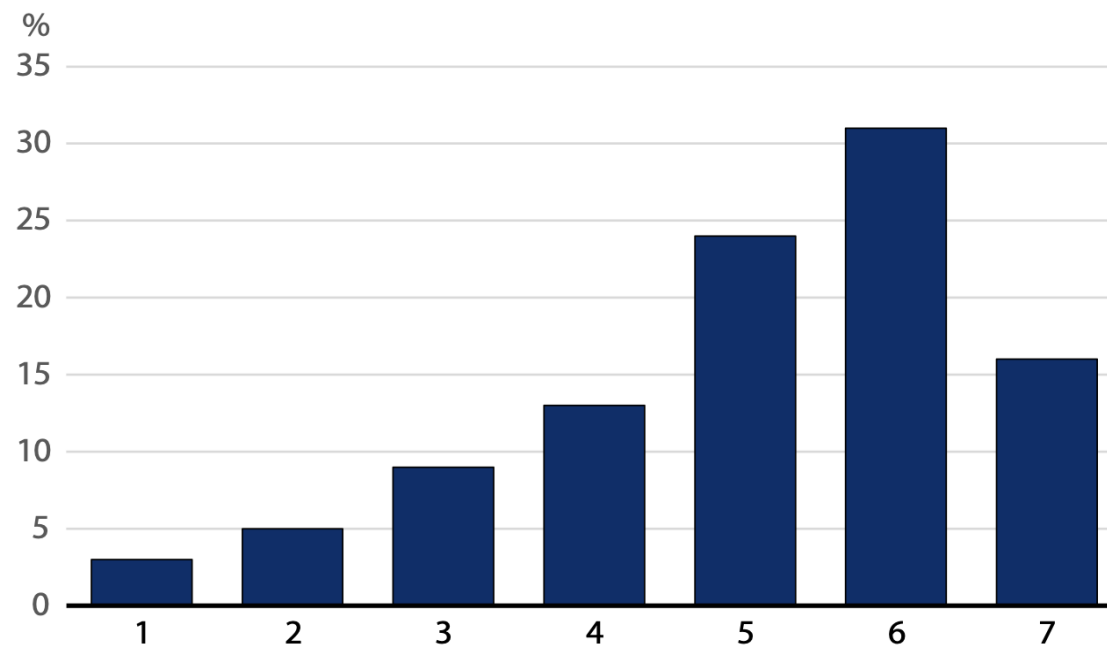
"Tulisi käsitellä sekä virkahenkilöä koskevat perusvelvollisuudet/-vastuut että siihen liittyvät tavanomaisemmat ongelmatilanteet (tarjotut lounaat, tilaisuudet yms.)."

"Etiikan, moraalin ja lain suhdetta."

"Ilmoittajansuojelusta, esteellisyydestä eri tilanteissa ja arvojen toteutumisesta käytännössä."

Epäkohdista ja kehittämisalueista voidaan keskustella

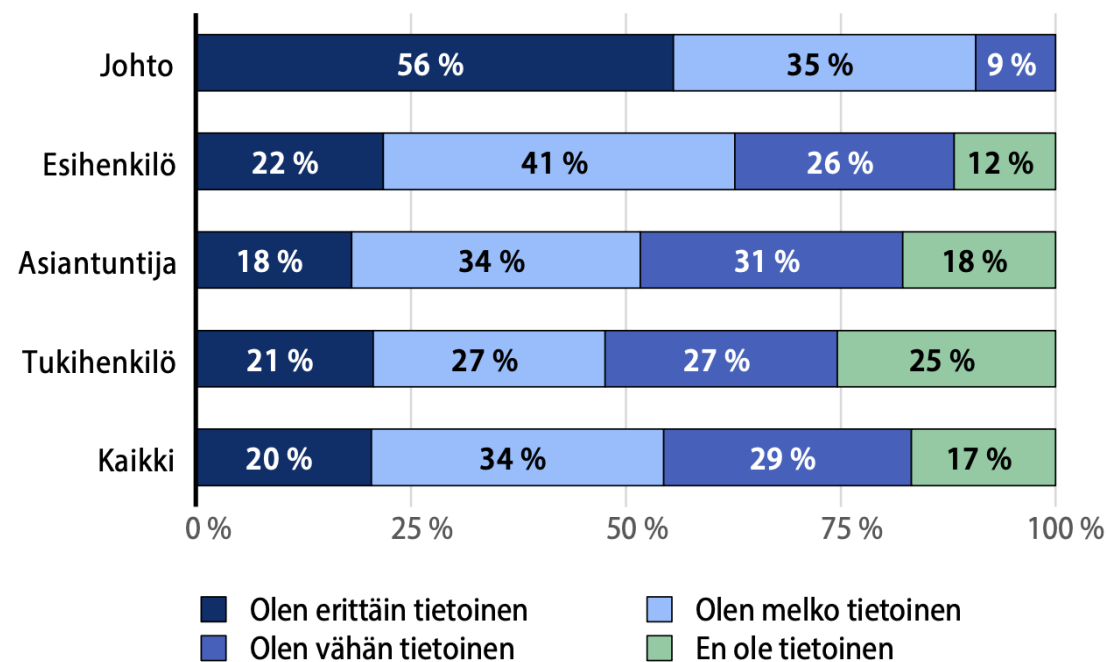
Onko virastosi työkuultuuri sellainen, että epäkohdista, jos sellaisia olisi, voidaan käydä avointa keskustelua (% vastaajista)
(1 = epäkohdista vaietaan, 7 = epäkohdista voidaan puhua)

Tietoisuus ilmoittajansuojelulaista sekä viraston ilmoituskanavasta

EU:n ns. whistleblower-direktiivi on säädös, joka suojaa henkilöitä, jotka ilmoittavat työssään havaitsemistaan väärinkäytöksistä tai lainrikkomuksista. Direktiivin tavoitteena on varmistaa, että ilmoittajat voivat tuoda esiin yleisen edun vastaisia toimia turvallisesti ilman pelkoa vastatoimista.

Direktiivi tuli voimaan ilmoittajansuojelulla Suomessa 1.1.2023.

Yli puolet uskoo virkamiesetiikan vahvistuvan tulevaisuudessa

Virka-asema	Vahvistuu paljon	Vahvistuu	Heikkenee	Heikkenee paljon	En osaa sanoa	Yhteensä
Johto	4	50	26	4	17	100
Esihenkilö	2	55	24	4	16	100
Asiantuntija	3	51	26	2	18	100
Tukihenkilö	3	41	22	3	30	100
Kaikki	3	51	25	3	19	100

Yli puolet vastaajista uskoo virkamiesetiikan vahvistuvan tulevaisuudessa. Johdon ja esihenkilöiden keskuudessa on hieman enemmän optimismia kuin muissa virkaryhmissä.

Hyvän hallinnon tulevaisuuteen uskoo hiukan alle puolet

Virka-asema	Vahvistuu paljon	Vahvistuu	Heikkenee	Heikkenee paljon	En osaa sanoa	Yhteensä
Johto	6	48	35	4	7	100
Esihenkilö	3	47	28	6	16	100
Asiantuntija	3	44	30	6	16	100
Tukihenkilö	3	40	22	8	27	100
Kaikki	4	44	30	6	16	100

Puolet vastaajista uskoo hyvän hallinnon vahvistuvan, mutta ylimmän johdon ja esihenkilöiden keskuudessa on enemmän huolta hyvän hallinnon heikkenemisestä. Vastaukset näyttävät kokonaisuudessaan jakavan mielipiteitä.

Valtionhallinnon arvojen tulee kuvata aikaansa – nykyiset toimivat hyvin

Virka-asema	nykyiset arvot toimivat myös tulevaisuudessa	nykyisiä arvoja tulisi päivittää	nykyisiä arvoja tulisi tiivistää vähentämällä niiden määrää	muu tarkistaminen	yhteensä
Johto	67	9	24	0	100
Esihenkilö	48	26	24	2	100
Asiantuntija	54	21	20	5	100
Tukihenkilö	51	35	11	3	100
Kaikki	54	22	20	4	100

- Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että nykyiset arvot toimivat myös tulevaisuudessa, johto on optimistisin.

Kehittämisaalueet: missä vastaajien mukaan voisi parantaa?

- Vastaajat kommentoivat erityisesti avoimuuden ja yhdenvertaisuuden toteutumista, sekä puutteita tuloksellisuuden ja innovatiivisuuden toteutumisessa.
- Erityisesti innovatiivisuuden ja palveluperiaatteen sisäistämisessä on jonkin verran vaihtelua. Syyksi mainitaan kiristynyt työtahti sekä resurssien puute. Tulos vastaa vuoden 2016 tulosta.
- Arvojen toteutumisen astetta tulisi seurata, ja jos joku kokee, että arvot eivät toteudu, olisi ymmärrettävä, mistä tämä johtuu.
- Vaikka valtionhallinnon arvot pääosin toteutuvat hyvin, on jatkuvaa kehittämistä ja seuranta vaativia alueita.
- Erityisesti johdon omalla esimerkillä ja koulutuksella voidaan edistää arvojen toteutumista käytännön työssä.

Tutkimustulosten hyödyntäminen

- Eettisten periaatteiden ymmärtämisen ja vahvistamisen tukemiseen.
- Avoimen keskustelukulttuurin edistämiseen työyhteisöissä, jotta eettisiä kysymyksiä voidaan käsitellä ja mahdolliset ongelmat ratkaista ajoissa.
- Koulutusten suunnitteluun ja toteutukseen, jotta ne vastaavat paremmin virkamiesten tarpeita. Esimerkiksi, vuoden 2024 tutkimus osoitti, että kaikki vastaajat eivät olleet vielä täysin tietoisia ilmoittajansuojeludirektiivistä, mikä antaa osviittaa lisäkoulutuksen tarpeelle.
- Johtamisen kehittämiseen, sillä johdon omalla esimerkillä on suurin vaikutus virkamiesetiikan toteutumiseen.
- Valtionhallinnon arvojen tarkasteluun ja päivittämiseen, jotta ne vastaavat nykyaikaa ja muuttuvia yhteiskunnallisia tarpeita.
- Seuraavien seurantatutkimusten sisällön kehittämiseen

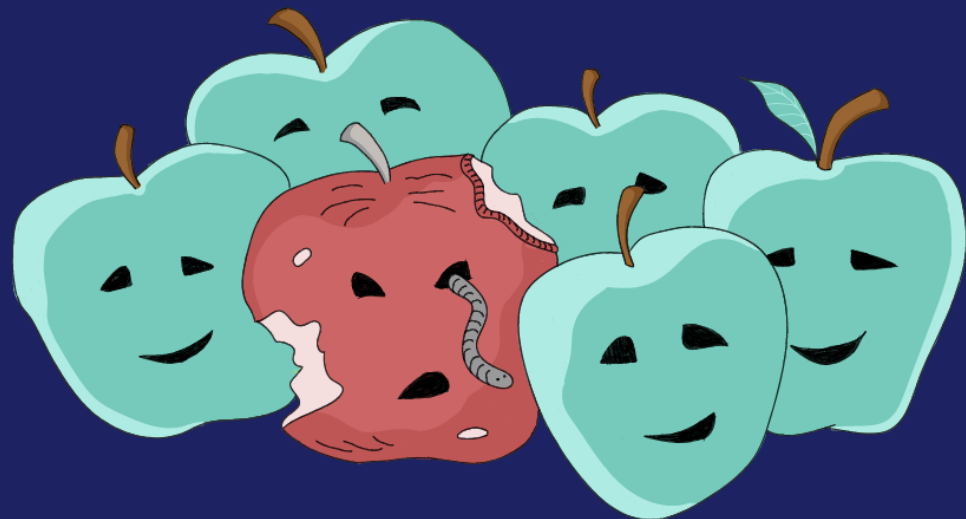

Pekka Vihervuori

valtion virkamieseettinen neuvottelukunta (pj.), OTT

Kommenttipuheenvuoro

Niina Ratsula

Code of Conduct Company, KTT

Kommenttipuheenvuoro

(kuvaaja Sakari Röyskö)

Yleisökeskustelu

- 1) Tiedotusvälineiden edustajien kysymykset
- 2) Yleisön kysymykset ja kommentit

Tilaisuus päättyy klo 13.00.

Yleisö ja media

Kiitos osallistumisesta!

Lisätietoa virkamiesetiikasta ja korruption torjunnasta:

vm.fi/valtio-tyonantajana/arvot-ja-virkamiesetiikka

korruptiontorjunta.fi

eoppiva.fi

Kiitos, kun olit mukana Avoin demokratia –verkoston tapahtumassa!

**Tutustu materiaaleihin ja seuraa ajankohtaisia:
www.avoinhallinto.fi/avoin-demokratia-verkosto/**

**Ota yhteyttä, ehdota aiheita:
avoinhallinto@gov.fi**